

שירת ברבורים

אני אתאר את זה כך:

ככה לא מציירים. ככה אני מציירת, כבר קרוב לעשרים שנה. על בד שכוסה שכבת צבע לבן אני משרטטת משבצות. את טורי המשבצות אני צובעת בצבעים שונים ואז מנגבת את פני השטח כך שהצבעים נעשים פחות חומר ויותר רושם, או עקבה של החומר. הם נמחים זה לתוך זה. אני מגירה את הנזילות הצבעונית ומחכה שכל זה יתייבש. בשלב הבא אני מדביקה רצועות מסקינג-טייפ על פני הטורים החיצוניים ויוצרת שתי מסגרות, מסגרות שבורא המסקינג-טייפ: עליונה ותחתונה. אני משרטטת שוב את המשבצות וחוזרת על הצביעה בטורים ועל גריפת הצבע והנזילה ושוב מכסה, ברצועות הדבק. זה תהליך ארוך ובתחילתם של כל יום ושל כל שלב אני מציינת את התאריך. כשהמשטח כולו יבש מתחיל יום חדש. זמן חדש. אלה חיי העשייה שלי. עד שהמקום כמעט נגמר, עד שמתכסה הבד בפירמידות שטוחות, כמעט בדו-ממד, העשויות מרצועות הדבק הרוויות צבע שמן וטפטופים של הצבע. פירמידות הן מבני קבורה, ולכן אינן שטוחות. שתוכלנה להכיל.

כשהציור מתעטף בעצמו, על עצמו, כשהציור עוטה קרום, נותרים מעין חלונות קטנים שבהם אני משרטטת דימויים גרפיים קטנים של שפן וברווז. ביצוע הנזילות הוא הממוזל. אין נזילה לא טובה. כולן מוצלחות. יש לי מלאי שלוליות צבע קטנות ומוכנות לכל בחירה. ואני מדביקה שמות, אלה לפעמים משפטים קצרים, שאני אוספת ומקורם אינו בי. כך אני קוראת לציור בשמו. הכתובית היא כמו תינוק במי האמבטיה, הפרפר שמתנוסס על הגולם של החומר. כתב יד שנשמר בבקבוק.

אני קוראת לזה ציור ואחרים מסכימים איתי. בתחילת הסדרה, סביב שנת 1999 קראתי לכל הסדרה "ה' צבעים". ייתכן שהעיסוק העיקרי היה בהפצעת הצבע בחומר ובשפה, בהערות על צבע. הציור "גדי בחלב אמו" הופיע כערבוב של אדום ולבן, מאותת להערה מספר 214 של לודביג ויטגנשטיין בספר "הערות על צבע": "White cancels out all colures,-does red do this too?"¹

אבל הסדרה הזאת, "סדרת העל", באיזה שהוא רגע, התפרקה.

לסדרה הנוכחית, האחרונה עד כה, אני קוראת "שירת הברבורים", ביטוי של מלים אחרונות, מילים של עזיבת העולם והשפה, כאלו שנמסרו והשתמרו כמלים הסופיות של הדובר, בזיכרון המשותף שלנו, ובמנועי חיפוש. לפני מותו, סוקרטס, שנגזר דינו למות בשתיית רעל בצו המשפט והמדינה, אומר לחבריו: "...מסתבר שבעיניכם גרוע אני יותר מהברבורים אשר בהרגישם כי עליהם למות, ישירו שירים מרובים ויפים יותר משהיו שרים קודם לכן, מתוך שמחה שהם עומדים להגיע לאותו אלוה שהם משרתיו. ואילו בני האדם, מתוך פחדם מפני המוות, משקרים גם בדבר הברבורים ואומרים שהללו סופדים על מותם ושרים מתוך צער, - ואין מעלים בדעתם כי שום ציפור אין דרכה לשיר ברעב או בצינה או בכל צער אחר, אף לא הזמיר והסנונית והדוכיפת, שעליהם אומרים כי ישירו שירי קינה מתוך צער. אך לדעתי, לא

¹ הפסוק הופיע על הזמנה לתערוכת יחיד שלי בגלריה ג'ולי מ. ב2001

אלה שרים מצער ולא הברבורים, אלא... ישירו ויתענגו באותו יום במידה יתירה, שלא כקודם..."²

אבל דבריו האחרונים של סוקרטס רווי הרעל הם לתלמידו וחברו קריטון. הוא מזכיר לו חוב שלו, של סוקרטס, חוב שכנראה עדיין לא פרע, חוב של תרנגול לאסקלפיוס אל הרפואה.

אלה דברים על פי בלימה, כשהלשון תקועה בהרף שלאחריו תחדל ואיננה. הנה רגע קצר לאין שעור של אומר. אבל הרגע נשמר כאל-חזור אחרון. ודי. היתר-דומיה.

מיכל נאמן, תל אביב, מאי 2019

² מתוך פיידון, כתבי אפלטון, ספר שני, ע' 46, תרגום מיוונית יוסף ליבס, הוצאת שוקן, 1957.

Singing Swans

Michal Na'aman

I'll describe it this way:

That's Not the way painting is done. That's how I paint for nearly twenty years. On a canvas layered with white gesso I outline squares. I color the checked columns in different colors, and then wipe the surface so that the colors become less of a substance and more an impression or a trace of it. Naturally they dissolve into one another. I dribble the paint and wait for it all to dry. In the next phase, I attach strips of masking tape to the outermost columns, creating two frames: higher and lower. Outline the checks again and repeat the coloring in columns and the paint sweeping and dipping, and cover again. It is a lengthy process, and at the beginning of every work day and every phase, I note the date. When the surface is completely dry, a new day begins. This is my artistic routine; until there is no more room, until the canvas is covered with two-dimensional pyramids formed by the masking tape strips saturated with oil paint. When the painting wraps itself up, when it wraps around itself, assuming a crust, little windows or openings remain in which I introduce graphic images of ducks and rabbits. The execution of the drips is a happy coincidence. There is no such thing as a bad drip. Every drop is a fortunate drip. Subsequently I attach titles. Sometimes these are short sentences, that I collect, whose origin is not me. This is how I name the painting. The caption is the butterfly hoisted over the material pupa, a sort of *golem*; a manuscript preserved in a bottle.

I call it painting, and others concur. When I started the series around 1999, I gave it the Hebrew title *Lord of Colors*, which involved a play on words that does not readily translate into a foreign language, therefore I gave the works the collective English title "Legion."¹ Its major concern may have been the eruption of color in matter and language; remarks on color. The painting *A Kid in Its Mother's Milk* emerged as a blend of red and white (alluding to Ludwig Wittgenstein's remark #214 in his *Remarks on Color* (1850-51): "White cancels out all colors, – does red do this too?"² Recently, however, the umbrella-series disintegrated.

I call the current series, the last one so far, *Singing Swans*, an expression referring to last words (or words preserved as such in our collective memory and in the search engines). Poisoned by order of the state, as death approaches, Socrates speaks to his peers: "... And apparently I seem to you to be more inferior in prophecy to the swans, who, although they sing at earlier times too, sing the most and the most beautifully when they sense that they must die, in joy that they're about to go off to the very god whose servants they are. But humans, because of their fear of death, tell lies against the swans and say they sing out in pain, wailing for their death. And they don't reason that no bird sings when it's hungry or cold or is grieved by some other pain—not even the nightingale and the swallow and the hoopoe, who, they claim, are wailing in pain when they sing. But it doesn't appear to me that these birds sing because they're grieving—and neither do the swans [...] they sing and make merry all that day far more than at any time before."³ Suffused with poison, Socrates's last words are intended for his friend, Crito. He reminds him of a debt, a debt of a cock to Asclepius, the God Of Medicine. These are words that hang by a thread, while the tongue is stuck in a moment therefore it will desist. It is a brief instant of speech. Yet this moment has been preserved as a last and final point of no-return. Nothing more. The rest is silence.

Michal Na'aman, Tel Aviv, May 2019

Notes

1. The Hebrew title was *Adonai Tsva'im*, literally denoting "Lord of Colors," a pun on the biblical expression "Lord of Hosts" (*Adonai tsva'ot*)—a play on words obtained by reversal of gender.
2. This Quote appeared on the invitation to my 2001 solo exhibition at Julie M. Gallery, Tel Aviv; Ludwig Wittgenstein, *Remarks on Color* (1850–51), trans. L. McAlister and M. Shchattle (Berkeley: University of California Press, 2007), p. 46e.
3. Plato, *Phaedo*, trans. E. Brann, P. Kalkavage, and E. Salem (Indianapolis: Focus, 1998), p. 62.